

Iz Jugoslavije.

— **Enotna fronta v boju za kruh.** V nedeljo dopoldne se je vršilo v Ljubljani veliko zborovanje državnih uradnikov vseh kategorij, učiteljstva, železničarjev, poštinih usl., da protestirajo proti neznosnim razmeram. Shodu je predsedoval predsednik Osrednje Zveze javn. nam. Sprejete so bile sledeče resolucije:

1. Gmotni položaj vseh državnih in tem enakih javnih uslužbencev in upokojencev ter njihovih vdov in sirot je vsled rastoče draginje postal tako beden in obupen, da stojijo ti uslužbenci tik pred neizogibno katastrofo.

II. Ta brezupni položaj je povzročil edinoletno vsled pomanjkanja potrebnih pravočasnih ukrepov od strani države.

Zaradi tega zahtevajo nujno, da se takoj:

1. uzakoni službena pragmatika,
2. a) zviša vse draginjske doklade primerno sedanji draginji in krajevnim razmeram ter razširi izenačenje doklad tudi na železničarje,
b) odpravi maksimiranje teh doklad,
c) razveljavi vse omejitve, katere dajo dokladam značaj milostinje,

3. izplača izdaten enkratni nabaven prispevek;
4. primerno zvišajo pristojbine za vršenje službe izven urada;

5. reši stanovanjsko vprašanje za državne nameščence in železničarje s tem, da se:

a) nakaže tudi poduradnikom in slugam stanarinsko doklado,*

b) v krajih, kjer ni drugače mogoče dobiti stanovanja, odkáže stanovanje v naravi,

c) onemogoči, da se uslužbencem odpove stanovanje, brez zasiguranja novega stanovanja,

d) kadar je zaradi premestitve potrebna ločitev uslužbenca od družine, družini zasigura stanovanje in izplačuje primerno odškodnino za dvojno gospodinjstvo;

6. Razširi veljavnost določb člena 282 proračunskega zakona na vse državne in javne nameščence v celi državi.

— **Novo presenečenje.** Po zadnjih odredbah o draginjskih dokladah ne dobe stanarinskih doklad (zaradi čl. 6.) poleg vseh drugih nič. uslužbencev tudi učiteljice ženskih roč. del in otroške vrtnarice. Z vsakim zakonom napravi vlada kako novo nesocialno dejanje in provzroči krivico, ki nam dovaja naše potrpljenje do vrhunca in ki udarjajo kot zelo močne disonance na naš domorodni čut. In spričo takih razmer naj človek vzgaja mladino, ko gleda nezakonite persekucije, ki jih ni bilo še nikdar toliko kot v zadnjih tednih, ko bijejo po nas nesocialni zakoni, naj človek ohranjuje svoj idealizem, da ob njem še naprej žive na vodilnih mestih nasilneži, ki rušijo v najširših masah temelje in vero v državo. Samo eno vprašamo vladne mogotce: Ali učiteljicam žen. roč. del in otroškimi vrtnaricam ni potreba stanovanja? Ali mar njim niso zvišali gospodarski stanovanje po novih stanovanjskih odredbah? Čemu ste jih prezrli?! — Ostudne razmere!

— **Računskemu oddelku za osnovno šolstvo pri pokrajinski upravi v Ljubljani.** Ponovno smo že prejeli pritožbe, da učiteljstvo ne prejema redno svojih mesečnih prejemkov. Kje je vzrok, hočemo doznati! Za danes priobčujemo pismo, ki smo ga pravkar prejeli v tej zadevi. Pismo se glasi: »Danes ko Vam pišem to poročilo je že 5. t. m., a nismo še prejeli na tukajšnji šoli mesečnih prejemkov za marec. Učiteljstvo ogorčeno povprašuje po svojih trdo zasluženih kronah — a zaman. Vsemu svetu je že znana naša beda — s temi bornimi prejemki izhajamo jedva prvo polovico meseca. In sedaj še to zavlačevanje! Kje tiči vendar vzrok? Vsi aktivni uslužbenci prejemale svoje službene prejemke prvoga le podeželsko učiteljstvo zapostavljajo na ta način, da mora čakati na plačo do šestega, včasih celo do 8. v mesecu. Nobeno čudo ni, da pojava delaljubnost zlasti med mlajšimi tovariši in tovarišicami, ki izgubljajo vsled svoje revščine ugled med ljudstvom. Ali ne bi naš stanovski list mogel od pomoči tej krivici? Priporočamo se nujno našim zastopnikom, da posredujejo pri merodajnih oblasteh, da se temu zlu čimprej odopomore!

— **Moderno kurivo.** Dopis po resničnem doživljanju: Bil je neprijazen in hladen dan, ko sem koncem februarja moral k tovarišu Š. P. Vstopilviš v njegovo sobo, me je prijetno iznenadila toplota, ki se je razlivala po nji. Tovariš je čepel pri

* Poleg vseh nižjih uslužbencev ne dobe nobene stanarinske doklade tudi učiteljice žen. roč. del in otroške vrtnarice.

svoji knjižnici in imel na tleh pred seboj kup knjig. »Hej kolega, nekoliko preveč dušne »špiže« si si nabral za post!« ga nagovorim. Okrenil je osivelo glavo, se vzdignil, mi podal roko in odvrnil: »Dobro došel! Nisem izbiral dušne hrane! kajti ta mi nikakor ne tekne če ni tudi telesna dovolj izdatna in pljača vsaj deloma »duhovita«. Veš, drvavnica se mi je napolnila z zrakom, a moj dvorni dobavitelj drv ga kljub dvakratni prošnji še ni pregnal iz nje ker najbrže sluti, da bi pred prvim marcem nitj najbesnejši »medicinan« ne mogel spraviti iz mene pare. Zato sem bil primoran za kuhinjo razbiti velik zaboj, sobo pa kurim s knjiga, mi. Gotovo še nisi poskusil, kako izborno ogrevajo tudi telo.« Prijateljeve besede in pogled na temne pohorske gozde, ki so se prezirljivo rezali skozi okna, so mi izsilili iz prs vzdihljaj: »To so pač žalostne razmere!« »Hm.« odgovori tovariš, katerega so bridkosti življenja in stanu napravile ravnodušnega, »moje še niso preveč žalostne, toda gorje onim, ki nimajo ne zabojev in ne knjig! Še bolj žalostno pa je, da bode 18. marca znaten broj tovarišev volil naše zaklete nasprotnike, ki se nam bodo potem rožali in morda nas celo še zbadali z znanim nemškimi izrekom: **Nur die allerdümmsten Kälber wählen sich ihre Metzger selber!**« — Kar sem videl in slišal, me je tako hudo motilo, da sem se hitro poslovil in zbežal v meglen večer.

— **ob Hujskarija avstrijske vrste.** »Slovenec« prinaša v petek sledečo notico: »Centralistični blagoslov našim občanom. Predzadnji »Učiteljski Tovariš« opozarja učiteljstvo, da so občine dolžne po finančnem zakonu plačati stanarino po 30 dinarjev in več mesečno vsem učiteljem ljudskih šol v onih krajih, kjer država ne plača stanarine po zakonu o draginjskih dokladah. Samostojneži župani, pridite se les učiti! Vaši pristaši so glasovali za ta čl. 299., vaš minister je podpisal zakon, vi ste imeli vlado in tako bodo po vaši milosti plačevali občine, seveda naše prečanske občine, slovenske občine, ono, kar bi morala plačati država! Morda do volitve Jelenčevi hlapi ne bodo zahtevali plačila, gotovo ga pa bodo zahtevali po volitvah! To so iztuhtali demokrati, radikali in samostojneži! Le volite jih, občani da vam bodo vzeli še avtonomijo občin, kakor so vam vzeli avtonomijo Slovenije.« — Zdi se nam, da je vsaka beseda ob tej lumpariji odveč. Naše stališče je bilo in ostane vedno, da zahtevamo stanarino od države. Hujskače naj pa učiteljstvo ohrani dobro v spominu, posebno naj si jih pa ogledajo oni zaslepljenci, ki še vedno rinejo za njimi.

— **Volilna abstinenca.** (Dopis.) Iz vrst državnega uradništva se propagira za 18. marec volilna abstinenca. Dvomim, če je to geslo najmodrejše. S tem se odrečemo svoji državljanski pravici in dolžnosti. Največje politične zrelosti s tem ne pokazemo. Izboljšanju svojega materialnega stanja ne pripomoremo s tem nič. Indiferentne napravimo s tem še one poslance, ki so se dosedaj z vneto zanimanjem za naše gmetno in pravno vprašanje. Z abstinenco zelo ustrežemo našim kulturno nam nasprotnim strankam. Pripomoremo jim do zmage. Posebno za učiteljstvo to ni vseeno ker ima opravka s kulturno-prosvetnim delom. Te stranke so še večje nasprotnice izboljšanja našega materialnega položaja, kakor druge. Zato je boljše opredelitev katerikoli kulturno naši stranki, kakor abstinenca.

— **Smrt dr. Ivana Tavčarja.** Pod tem naslovom prinaša »Pokret«, glasilo UJU — Pov. Split v 1. in 2. šte. tekletnika daljši članek, v katerem povdarja posebno literarno delavnost dr. Ivana Tavčarja.

— **Izšel je 1. zvezek Stanovsko-strokovne knjižnice Poverjenišva UJU v Ljubljani.** V predgovoru čitamo: »Stanovsko - strokovna knjižnica Poverjenišva UJU v Ljubljani« naj bo torišče naših duhovnih orientacij in organizacij, naših utemeljenih in ugotovljenih nazorov in načelnih stališč, naj jih izkristalizuje in naj da enotnejšo smer in trdnejši kulturni temelj vsemu našemu delu. — Naj nam postane naš stanovski katekizem, ki bo dobil v njem potrebne orientacije vsak član in vsak novinec našega stanu.« — Te dni prične uprava razpošiljati knjige na okrajna učiteljska društva, da jih ista oddajo vsem organiziranim članom. Opozarjamo na tožadavno notico med novimi knjigami in književnostjo.

— **Ponovno prosimo predsednike** oziroma tajnike okrajnih učiteljskih društev, da nam nemudoma javijo in pošljejo spissek vseh z učitelji poročenih učiteljic, učiteljic žen. roč. del, otroških vrtnaric in upokojencev pri svojem društvu. Zaradi

netočnosti nastaja velika materialna škoda, ker se vsem poročenim učiteljicam ne more ustavititi listov, enako se ne more urediti zadeva listov pri ostalih naštetih kategorijah. Za slučaj nadaljnjega molka so dušva odgovorna za poravnavo vseh doposlanih listov in odklanja uprava vsako odgovornost.

— **Naša slovenščina** bi morala biti dandanes neki »nolli me tangere«. Zato sem z velikim zanimanjem čital spis g. Ernesta Tirana v zadnji št. »Uč. Tov.« Posebno mi ugaja, kar piše v zadnjem odstavku, o našem jeziku! Da, tako je! Menj se zdi gnusna tista mešanica, ki smo jo začeli pisati v zadnjih časih. Prof. Levic je že na goriški gimnaziji učil, da je velika zasluga »Novic« med drugim to, da so obvarovale naš jezik l. 1850—1853, ko so začeli razni pisatelji pisati neko zmes hrvaškega in slovenskega jezika, katera se nikjer ni govorila. Zdi se mi, da se ta »srečna doba« ponavlja v današnjih časih. Učimo se pridno srbo-hrvaščine, a slovenščino govorimo in pišimo čisto, kakor živi med narodom in kakor jo pišejo odlični pisatelji, n. pr. Stritar! — Janko Leban.

— **Prošnja.** Gg. tovariše prosim, da naravnost meni ali pa gosp. skladatelju prof. Stanku Premrlu v Ljubljani nazpanijo sledeče: Kdo ve za kake podatke o naših starejših glasbenikih, ki niso še nikjer obedolanjeni, n. pr. o **† Smoletu, Kunšiču, Dragotinu, Juvančiču, L. Dolnarju,** oziroma o raznih učiteljih glasbenikih. Kdo ve kaj o L. F. Schwertu ali Jos. Mikšu? — Kandija pri Novem mestu, 11. marca 1923. Janko Leban, gost »Usmljenih bratov«.

— **Organizacija in dobrodelnost učiteljstva v Radvanju pri Mariboru.** Vse razredne učne osebe so bile v koledarskem letu 1922. učlanjene v svojem okrajnem učiteljskem društvu razum ene, ki je došla sem šele v jeseni. Za leto 1923. je tudi ta pristopila k društvu. Od svojih službenih prejemkov so vse učne osebe razum ene tu neimenovane prispevale mesečno v dobrodelne in kulturne stanovske in nar. namene po svojih močeh kakor sledi: Delakova Pavla 331 Din, Fraso-heričkova 357 Din, Jordan Ivan (nastopil v jeseni 35 Din, Komavljiva Irma 336 Din, Knaflič Radoslav 668 Din, Križman Josip 336 Din, Roberjeva Ana (nastopila o Vel. noči) 36 Din, skupaj 2099 Din. V 1., 2., 4., 5. in 6. znesku je zapopadeno 7% investicijsko posojilo. Razum tega je nabralo učiteljstvo med bivalstvom za Jugoslovansko Matico 418 Din, a za javno knjižnico 253 Din. Na vsako šolo podobno organizacijo, kako vznešen polet idealne ljubezni do napredka jugoslovanskega naroda bi vel po vsej naši ujedinjeni državi!

† **Tovarišici Faniki Schaubach-Novakovi v spominu.** (Umrla 30. januarja 1923.) Kolikokrat si se, ljuba Fanika, poslavljala od nas, hiteč v svoje ljubljene Ruše k dragim svojim, vsakokrat smo Ti veselo klicali: »Na svidenje!« Vesela si se vračala v našo sredino, tem veselejša in srečnejša pa do onem dnevu, ko Te je zakonska vez zvezala z ljubljanim soprogom. — Doživeli smo pa dan, ko smo Ti klicali tudi: »Na svidenje, ali na svidenje — nad zvezdami!« — Na cesti pri Sv. Jožefu, enemu izmed Tvojih najljubših izprehodov, smo se poslovili od Tebe s solzami v očeh, s tugo v srcih. Mrtvaški voz s Tvojimi zemeljskimi ostanki se je pomikal proti Tvojemu ljubljenu domu. — S cvetjem in zelenjem je bila poslana Tvoja zadnja pot, in tedaj so se mi nehote uslile misli: »Čemu toliko cvetja na zadnjo pot, raje več cvetja v življenje — vzgojiteljem trpnom!« — Razumevanja naših teženj, moralne pomoči pri našem težkem delu, pri znanja, da nas štejete k sovgojiteljem svojih strok! takega cvetja nam dajte na težko pot našega življenja! Fanika, Ti pa nisi bila samo učiteljica-trpinka, bila si tudi učiteljica-mučenica. — Dne 14. avgusta l. 1914. so Te v družbi z drugimi značajnimi Rušani odpeljali v zapore v Gradec. Nisi nam pozneje mnogo govorila o teh groznih časih, a vse si mi povedala z besedami, ki si jih vzkliknila ob prevratu: »Sedaj vem, zakaj sem trpela!« Te Tvoje besede bi bile napolnile knjige, saj so vsebovale vse trpljenje, obup nad sedanostjo, upanje na uresničenje najiskrenejših želj, povedala si v kratkih besedah vse, kar je trpel čutil, upal vsak navdušen Slovenec. — Sreča Ti je tedaj sijala iz oči, sreča, da si doživela ujedinjeno Jugoslavijo, za katero si trpela. — Na višku sreče si pa bila, ko si se združila z ljubljanim soprogom. A le tri kratke mesece si uživala srečo: smrt, ki ne izbira med srečnimi in nesrečnimi, je izbrala baš Tebe. Zakaj baš sedaj, se vprašujemo, a ne dobimo odgovora. Kako malo je, kar nam je ostalo — samo

spomin na Tebe. A ta ostane ohranjen v srcih vseh nas, ki smo poznali Tvoje blago srce, dokler ne pridemo za Teboj. Spavaj mirno, ljuba Fanika!

— **Opozarjamo na občne zbere naših gospodarskih društev in zadrug,** ki so objavljene v današnji številki pod »Gospodarske organizacije«.

Učiteljski pravnik.

— **§ Opravilna doklada šolskih voditeljev.** Obvestilo vsem p. n. voditeljem in voditeljem osnovnih šol in poverjeništvu UJU v Ljubljani. Zbor širjega sosveta UJU v Ljubljani je bil sklenil naj »obrambeni odsek« ukrene vse potrebno, da se črtane opravilne doklade od države iztožijo. — Podpisani sem se bil kot član obrambnega odseka trikrat obrnil s pismono vlogo na knjigovodstvo pokrajinske uprave v Ljubljani, naj mi naznanijo oblast (in njen odlok), ki mu je ukazala naše dekretovane opravilne doklade ustavititi, toda niso mi do danes na nobeno vlogo odgovorili. — Vsled tega molka, koje-ga sem pravzaprav smatral za nikavni odgovor, sem se podal k odvetniku dr. Vekoslavu Kukovcu, ministru na razpoloženju v Maribor, ki se je v svoji znani ljubeznivosti nemudoma obrnil v Beograd no informacije, odkoder je sprejel od tamkajšnjega poročevalca v naučnem ministristvu sledečo dobesedno poročilo: »Opravilne doklade za šolske vodje so bile v predlozhu budžeta, pa jih je finančni odbor črtal kakor še marsikaj drugega. Ko je pokrajinska uprava, oddelek za prosveto in vero v Ljubljani dobila budžet, je takoj vložila prošnjo za izpuščenje kredite in za povečanje premajhnih. Finančni minister je tozadevni dopis naučnega ministra zavrnil s ostro opombo, da bi se bili morali pri finančnem odboru in v skupščini brigati za zadostne kredite.« — Poročal sem o tem v Ljubljano, na kar je pokrajinska uprava napravila novo tozadevno vlogo z dne 13. svečana 1923, broj 539. Vloge še ni tu, toda obveščen sem že o njej. Upam, da bo sedaj ugodno rešena. Zato naj še počakajo s tožbo, ki jim ne more dati denarja. Je tudi dvomljivo, če bi prodrli s tožbo, ker je pokrajinska uprava očitno pravilno ravnala, ako je ustavila zneske, ki niso v budžetu.* Vlada je storila svojo dolžnost, stavila postojanko v budžet, toda skupščina jo je črtala. Skupščina pa ni mogoče tožiti! Iz tega poročila je razvidno, da treba počakati, kako se bo prej omenjena nova vloga pokrajinske uprave v Beogradu rešila. Ker se člani obrambnega odseka radi pomanjkanja časa in velike draginje ne moremo podajati v Ljubljano, vračam s tem dopisom vso zadevo potom »Učit. Tovariša« poverjeništvu UJU v Ljubljano, ki naj pri pokrajinski upravi poižve ali se je tozadevna vloga z dne 13. februarja 1923, broj 539 res odpravila v Beograd ter jo naj tam briganjajo, ako bi jo v Beogradu zavlačevali. Ta potreba dokazuje, da bi moral eden član »obrambnega odseka« bivati v Ljubljani. V finančnih zadevah res ne moremo tožiti skupščine, pač pa državo. Minister g. dr. Kukovec mi je v svojem pismu obljubil, da bo tudi njegova briga, da se ta pogreška popravi. Po njegovem mnenju je to pogreško zakrivil bivši ministrski poročevalec Šečerov, ki je v svoji pretiranosti in nebrzdani štedljivosti v zmoti posegel tudi po opravljenih dokladah voditeljev, ne da bi bil dejal zadevo na razdravo, češ tudi v Srbiji nimajo voditelji opravilne doklade (imajo pa stanarino in kurivo). — Podpisani se obenem tem potom g. dr. Vekoslavu Kukovcu, odvetniku in ministru na razpoloženju v imenu vseh prizadetih tovarišic in tovarišev najsrčneje in javno zahvaljujem za njegovo ljubeznivo in brezplačno posredovanje ter dano besedo za nadaljno pomoč, kar bo učiteljstvo sigurno znao ceniti. — Radvanje pri Mariboru, dne 5. marca 1923. — Radoslav Knaflič.

* Opravilne doklade so pa v dekretu in po pri nas še sedaj veljavnih starih zakonih zakonito zajamčene. — Ured.

Naše narodno prosvetno delo.

Šolski odri in pevski zbori.

— **do Obmejni šolski oder v Kapli** (okr. Marenberg). Kljub temu, da oblast še vedno omalovažuje to kočljivo obmejno postojanko narodno-prosvetno delo vendar napreduje. V nedeljo, 18. februarja je mladina pod vodstvom večše tov. učiteljice-voditeljice ge. Sadnekove nudila dve lepi igrici »Sneguljčica« in »Bratovska ljubezen«. Krasen nastop in ubra-